

POSTANOWIENIE

Dnia 13 listopada 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Robert Stefanicki

w sprawie z odwołania K. G.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych II Oddziału w Poznaniu

o prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 13 listopada 2024 r.,

na skutek skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu

z dnia 22 listopada 2023 r., sygn. akt III AUa 1617/21,

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,

2. przyznaje od Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Poznaniu - pełnomocnikowi odwołującego z urzędu radcy prawnemu M. S. 240 (dwieście czterdzieści) złotych, kwotę powiększoną o należny podatek od towarów i usług wraz z odsetkami, o których mowa w art. 98 § 1¹ k.p.c. tytułem kosztów pomocy prawnej udzielonej skarżącemu z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Poznaniu wyrokiem z 22 listopada 2023 r. oddalił apelację K. G. od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 17 listopada 2021 r. oddalającego wniesione przez niego odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń

Spółecznych II Oddziału w Poznaniu z dnia 19 września 2019 r. odmawiającej wnioskodawcy prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy.

W wywiedzionej od powyższego wyroku skardze kasacyjnej odwołujący się podniósł zarzut naruszenia przepisów postępowania, mających istotny wpływ na wynik sprawy, to jest: art. 378 § 1 k.p.c. w zw. z art. 382 k.p.c. i art. 316 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. polegające na uznaniu zarzutów apelacji za bezzasadnych bez przytoczenia argumentacji Sądu drugiej instancji uzasadniającej zajęte stanowisko.

Wobec przedstawionych zarzutów odwołujący się wniósł o uchylenie w całości zaskarżonego orzeczenia oraz przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w Poznaniu do ponownego rozpoznania, a także przyznanie pełnomocnikowi z urzędu kosztów pomocy prawnej udzielonej skarżącemu, według norm prawem przepisanych powiększonych o 23% podatku od towarów i usług, w tym 30 zł tytułem zwrotu opłaty sądowej od skargi kasacyjnej uiszczonej przez pełnomocnika z urzędu z własnych środków.

Skarżący wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wobec jej oczywistej zasadności, w zakresie naruszenia art. 378 § 1 k.p.c. w zw. z art. 382 k.p.c. i art. 316 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. polegającego na nierozpoznaniu sprawy w granicach apelacji przez Sąd odwoławczy, ograniczeniu się do przyjęcia ustaleń Sądu pierwszej instancji, co poskutkowało nierozpoznaniem sprawy. W uzasadnieniu skarżący argumentował, że we wniesionej apelacji powołał zarzut naruszenia prawa procesowego sprowadzający się do przekroczenia granic swobodnej oceny dowodów przez Sąd pierwszej instancji przez uznanie za wiarygodną i wystarczającą opinię biegłych sądowych mimo ich nierzetelnego i odtwórczego charakteru. Zarzut ten nie został przez Sąd drugiej instancji rozpoznany w całości. Sąd ten ograniczył się do wyjaśnienia przesłanek naruszenia art. 233 § 1 k.p.c., a następnie uznał za własne ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji, rezygnując z weryfikacji ich zgodności z zasadami logicznego myślenia, doświadczenia życiowego i wiedzy powszechnej, których brak zarzucał skarżący. W ocenie skarżącego powyższe doprowadziło do wydania oczywiście błędnego orzeczenia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Skarga kasacyjna, jako szczególny środek zaskarżenia, służy realizacji interesu publicznego w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości. Funkcje postępowania kasacyjnego powodują, że wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania oraz jego uzasadnienie powinny koncentrować się na wykazaniu, iż w konkretnej sprawie zachodzą okoliczności przemawiające za interwencją Sądu Najwyższego. Rozpoznanie skargi kasacyjnej następuje tylko z przyczyn kwalifikowanych, wymienionych w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c. i tylko w przypadku przekonania Sądu Najwyższego przez skarżącego, za pomocą juretrycznej argumentacji, że zachodzi publicznoprawna potrzeba rozstrzygnięcia sformułowanego w skardze problemu prawnego przy jej merytorycznym rozpoznawaniu (postanowienie Sądu Najwyższego z 18 października 2023 r., I PSK 14/23, LEX nr 3616241).

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący oparł na przesłance wymienionej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., to jest oczywistej zasadności wniesionej skargi. Nie można jednak przyjąć, że przesłanka ta w rozpoznawanej sprawie została spełniona.

Jeżeli przesłanką wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest twierdzenie skarżącego, że skarga jest oczywiście uzasadniona, to powinien on w uzasadnieniu wniosku zawrzeć wywód prawny wskazujący, w czym wyraża się ta „oczywistość” i przedstawić argumenty na poparcie tego twierdzenia (postanowienia Sądu Najwyższego: z 31 stycznia 2008 r., II UK 246/07, LEX nr 449007; 14 września 2022 r., II USK 155/22, LEX nr 3485648; 18 kwietnia 2023 r., I PSK 102/22, LEX nr 3569426). Powołanie się na przesłankę zawartą w art. 398⁹

§ 1 pkt 4 k.p.c. zobowiązuje bowiem skarżącego do przedstawienia wyводу prawnego, uzasadniającego jego pogląd, że skarga jest oczywiście uzasadniona, przy czym, o ile dla uwzględnienia skargi kasacyjnej wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla jej przyjęcia do rozpoznania konieczne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (postanowienia Sądu Najwyższego: z 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274; 23 listopada 2011 r., III PK 44/11, LEX nr 1124094; 7 lutego 2024 r., II USK 124/23, LEX nr 3669686).

Analiza uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania oraz podstaw wniesionej skargi kasacyjnej nie pozwala na stwierdzenie, że zachodzi przesłanka przedsądu w postaci oczywistej zasadności skargi kasacyjnej. Należy bowiem podkreślić, że z mocy art. 398¹³ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną w granicach zaskarżenia oraz w granicach podstaw, biorąc z urzędu pod rozagę nieważność postępowania. Skargę kasacyjną można oprzeć na podstawie naruszenia prawa materialnego lub przepisów postępowania (art. 398³ § 1 k.p.c.). Obie podstawy kasacyjne pozostają ze sobą w związku funkcjonalnym. W świetle art. 328 § 2 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. i art. 382 k.p.c. nie jest bowiem możliwe prawidłowe zastosowanie prawa materialnego bez zgodnego z prawem procesowym ustaleniem podstawy faktycznej rozstrzygnięcia (wyroki Sądu Najwyższego: z 11 kwietnia 2006 r., I PK 164/05, Monitor Prawa Pracy 2006, nr 10, s. 541; 13 maja 2021 r., V CSKP 33/21, LEX nr 3220166; 30 listopada 2023 r., II USKP 106/22, LEX nr 3636479). I odwrotnie – zarzuty naruszenia przepisów postępowania mają znaczenie, jeżeli uchybienia mogły mieć istotny wpływ na wynik sprawy (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.), zatem wpierw decyduje prawidłowo rozumiane prawo materialne, które określa przesłanki dochodzonego świadczenia, a te wyznaczają, jakie ustalenia stanu faktycznego są konieczne i mają znaczenie dla rozstrzygnięcia sporu (art. 227 k.p.c.). Zarzuty podstawy procesowej nie mogą być dowolne, lecz muszą pozostawać w związku z normą prawa materialnego, od której zależy wynik sprawy. Wobec tego nie mogą być one podstawą skargi kasacyjnej jedynie wówczas, gdy uchybienie tym przepisom mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy (art. 398³ § 2

k.p.c.). Konieczne jest więc odpowiednie zredagowanie każdego z zarzutów naruszenia przepisów postępowania przez wskazanie, jaki wpływ na sposób rozstrzygnięcia sprawy miały podnoszone przez skarżącego uchybienia procesowe (wyrok Sądu Najwyższego z 25 czerwca 2014 r., IV CSK 679/13, LEX nr 1511203; postanowienie Sądu Najwyższego z 25 października 2023 r., I CSK 3037/23, LEX nr 3619216).

W niniejszej sprawie skarżący, uzasadniając wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, wskazał na oczywistą zasadność w zakresie naruszenia przepisów postępowania polegającego na nierozpoznaniu przez Sąd odwoławczy sprawy w granicach apelacji, ograniczeniu się do przyjęcia ustaleń Sądu pierwszej instancji, co poskutkowało nierozpoznaniem sprawy, zaś w podstawach kasacyjnych zarzucił tylko obrazę przepisów prawa procesowego, to jest: art. 378 § 1 k.p.c. w zw. z art. 382 k.p.c. i art. 316 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c., nie próbując powiązać zarzucanych uchybień z naruszeniem prawa materialnego, a tym samym wykazać wpływu zaistniałych – w jego ocenie – wadliwości postępowania na wynik sprawy. Tymczasem stawiane w podstawach skargi zarzuty naruszenia prawa procesowego dla ich zasadności powinny wskazywać, jakie znaczenie miałyby te uchybienia dla wyniku sprawy, który jest rezultatem subsumcji prawa materialnego do ustalonego stanu faktycznego. Skarżący nie poniósł zaś żadnych zarzutów naruszenia prawa materialnego, tym samym pozbawiając się możliwości wykazania wpływu ewentualnych naruszeń przepisów postępowania na wynik sprawy. Wobec tak skonstruowanej skargi kasacyjnej nie można stwierdzić, że wskazane w niej zarzuty stanowią oczywistą obrazę prawa.

Sugerowana przez skarżącego oczywista sprzeczność zaskarżonego orzeczenia z przepisami prawa dotyczy prawa procesowego i opiera się na założeniu, że Sąd drugiej instancji nie rozpoznał sprawy w granicach apelacji. Według skarżącego, w apelacji powołał on zarzut naruszenia prawa procesowego sprowadzający się do przekroczenia granic swobodnej oceny dowodów przez Sąd pierwszej instancji (art. 233 § 1 k.p.c.), a Sąd drugiej instancji nie odniósł się do wszystkich zarzutów apelacji podniesionych w środku odwoławczym i tym samym nie dokonał prawidłowej kontroli apelacyjnej wyroku Sądu pierwszej instancji.

Wbrew tym zarzutom należy zauważyć, że w orzecznictwie przyjmuje się, że wynikający z art. 378 § 1 k.p.c. obowiązek sądu drugiej instancji rozpoznania sprawy w granicach apelacji oznacza zarówno zakaz wykraczania przez sąd drugiej instancji poza te granice, ale też nakaz wzięcia pod uwagę i rozważenia wszystkich podniesionych w apelacji zarzutów i wniosków. Jest to istotne zwłaszcza wtedy, gdy w apelacji kwestionuje się ocenę dowodów i ustaleń poczynionych w pierwszej instancji (wyroki Sądu Najwyższego: z 29 czerwca 2012 r., I CSK 606/11, LEX nr 1232456; 16 maja 2014 r., II PK 226/13, LEX nr 1500666; 10 maja 2018 r., II PK 73/17, LEX nr 2555098; postanowienie z 21 sierpnia 2003 r., III CKN 329/01, OSNC 2004, nr 10, poz. 161).

W uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07, (OSNC 2008 r., nr 6, poz. 55 z glosą G. Rzęsa i A. Urbańskiego, Palestra 2009, nr 1- 2, s. 270-277) przyjęto, że Sąd drugiej instancji rozpoznający sprawę na skutek apelacji nie jest związany przedstawionymi w niej zarzutami dotyczącymi naruszenia prawa materialnego, wiążą go natomiast zarzuty dotyczące naruszenia prawa procesowego; w granicach zaskarżenia bierze jednak z urzędu pod uwagę nieważność postępowania. Bez względu na stanowisko stron oraz zakres zarzutów sąd drugiej instancji powinien zatem zastosować właściwe przepisy prawa materialnego, a także usunąć ewentualne błędy prawne Sądu pierwszej instancji, niezależnie od tego, czy zostały wytknięte w apelacji. Obowiązek samodzielnego dokonania przez sąd drugiej instancji oceny prawnej dochodzonego żądania i skonfrontowania jej z zaskarżonym orzeczeniem oraz jego motywami oznacza, że zarzuty apelującego mają charakter pomocniczy i nie ograniczają swobody sądu, nie wiążą go. Rozpoznanie sprawy na skutek wniesionej apelacji odbywa się jednak przy zastosowaniu właściwych przepisów postępowania - przepisów regulujących postępowanie apelacyjne oraz, gdy brak takich przepisów, przy zastosowaniu unormowań dotyczących postępowania przed sądem pierwszej instancji (art. 391 § 1 k.p.c.).

Związanie zarzutami apelacji oznacza więc, że sąd drugiej instancji nie bada i nie rozważa wszystkich możliwych naruszeń prawa procesowego popełnionych przez sąd pierwszej instancji, jednak powinien odnieść się do wszystkich podniesionych przez skarżącego w apelacji zarzutów naruszenia przepisów

postępowania. O ile więc badanie przez sąd drugiej instancji naruszeń prawa procesowego jest ograniczone do uchybień, które wyraźnie sformułował i zarzucił skarżący w apelacji lub w pismach procesowych złożonych w toku postępowania apelacyjnego, to jednocześnie sąd odwoławczy ma obowiązek odnieść się do wszystkich tych zarzutów - rozważyć je i ocenić ich zasadność (wyroki Sądu Najwyższego: z 2 lipca 2008 r., II PK 7/08, OSNP 2009, nr 21-22, poz. 283; 17 lipca 2009 r., IV CSK 110/09, LEX nr 518138; 16 marca 2022 r., II PSK 275/21, LEX nr 3411660). Skoro sąd drugiej instancji rozpoznaje w postępowaniu apelacyjnym sprawę, a nie apelację (ta cecha odróżnia postępowanie apelacyjne od postępowania kasacyjnego), to jego obowiązkiem jest po pierwsze, rozpoznanie sprawy w granicach apelacji (art. 378 § 1 k.p.c.), po drugie, wydanie orzeczenia na podstawie materiału procesowego zgromadzonego w całym dotychczasowym postępowaniu (art. 382 k.p.c.) i po trzecie, danie temu wyrazu w treści uzasadnienia wyroku (art. 328 § 2 w związku z art. 391 § 1 k.p.c.). Dopiero łączne spełnienie tych warunków pozwala na stwierdzenie, że postępowanie apelacyjne w sprawie toczyło się prawidłowo.

Należy podkreślić, że w orzecznictwie utrwalony jest także pogląd, że z ustanowionego w art. 378 § 1 k.p.c. obowiązku rozpoznania sprawy w granicach apelacji nie wynika konieczność osobnego omówienia przez sąd w uzasadnieniu wyroku każdego argumentu apelacji. Za wystarczające należy uznać odniesienie się do sformułowanych w apelacji zarzutów i wniosków w sposób wskazujący na to, że zostały one przez sąd drugiej instancji w całości rozważone przed wydaniem orzeczenia (wyroki Sądu Najwyższego: z 4 września 2014 r., II CSK 646/13, LEX nr 1540130; 13 sierpnia 2015 r., II PK 235/14, LEX nr 1936719; 13 września 2017 r., I PK 264/16, LEX nr 2420345; 4 kwietnia 2018 r., V CSK 266/17, LEX nr 2522952; 24 czerwca 2020 r., IV CSK 607/18, LEX nr 3048217). Uzasadnienie powinno zawierać elementy, które z racji zarzutów i wniosków apelacji były konieczne do rozpoznania sprawy w drugiej instancji (wyroki Sądu Najwyższego z: 25 września 2019 r., III CSK 230/17, LEX nr 2727502; 26 stycznia 2022 r., I USKP 76/21, OSNP 2022, nr 12, poz. 125).

W niniejszej sprawie Sąd Apelacyjny, wbrew twierdzeniom skarżącego, odniósł się do wskazanych w apelacji zarzutów, w tym także do podniesionego

zarzutu naruszenia prawa procesowego, to jest art. 233 k.p.c. i uznał, że odwołujący się nie wykazał, że sąd uchybił zasadom logicznego rozumowania lub doświadczenia życiowego. W ocenie Sądu Apelacyjnego Sąd pierwszej instancji dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych w oparciu o wszechstronną ocenę zebranego w sprawie materiału dowodowego, w granicach swobodnej oceny dowodów, zgodnie z regułami przyjętymi w art. 233 § 1 k.p.c. Sąd odwoławczy wyjaśnił, dlaczego w zakresie oceny zdolności odwołującego do pracy, oparł swoje rozstrzygnięcie w głównej mierze na opiniach biegłych sądowych lekarzy specjalistów z zakresu psychologii, psychiatrii i medycyny pracy. W opinii biegli sądowi wykluczyli, by odwołujący był niezdolny do pracy zgodnej z poziomem posiadanych przez niego kwalifikacji, to jest prostych prac fizycznych na otwartym rynku pracy. Według lekarzy stan psychiczny odwołującego nie stanowi istotnego ograniczenia możliwości podjęcia przez niego pracy zarobkowej pełnoetatowej jako osoby z podstawowym wykształceniem, z pewnym już doświadczeniem w pracach gospodarczych m.in. w zakresie sprzątania, zbierania, segregacji surowców wtórnych. Odwołujący może też wykonywać wiele prac pomocniczych np. w ogrodnictwie. Również profilaktyczne przeciwwskazanie np.: do bardzo ciężkiej pracy fizycznej czy pracy na wysokości, pod wodą lub bezpośrednio przy maszynach w ruchu - nie ma u odwołującego istotnej wagi orzeczniczej. Odwołujący nie ma bowiem ugruntowanych kwalifikacji i drogi zawodowej, gdzie takie przeciwwskazania dyskwalifikowałyby go do pracy. Posiadane przez odwołującego orzeczenie o lekkim stopniu niepełnosprawności, nie wyklucza go z pracy na otwartym rynku pracy. Wobec tak jednoznacznych opinii Sąd odwoławczy uznał, że odwołujący nie był i nie jest osobą niezdolną do pracy, zgodnie z poziomem posiadanych przez niego kwalifikacji (prostych prac fizycznych). Wobec tego wnioskodawca nie spełnia przesłanki z art. 57 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych uprawniającej do nabycia prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy.

Nie można zatem uznać, że Sąd drugiej instancji naruszył wskazywane przez skarżącego przepisy postępowania, tym bardziej w sposób rażący. Nie jest natomiast wystarczające do przyjęcia zasadności zarzutu naruszenia art. 233 k.p.c. przekonanie strony o innej, niż przyjął Sąd, wadze (doniosłości) poszczególnych

dowodów i ich odmiennej ocenie niż ocena sądu, chyba że strona jednocześnie wykaże, iż ocena dowodów przyjęta przez sąd za podstawę rozstrzygnięcia przekracza granice swobodnej oceny dowodów (wyroki Sądu Najwyższego: z 5 sierpnia 1999 r., II UKN 76/99, OSNAPiUS 2000, nr 19, poz. 732; 10 kwietnia 2000 r., V CKN 17/00, OSNC 2000, nr 10, poz. 189). Ocena wiarygodności i mocy dowodów przeprowadzonych w danej sprawie powinna odpowiadać regułom logicznego myślenia wyrażającym formalne schematy powiązań między podstawami wnioskowania i wnioskami oraz uwzględniać zasady doświadczenia życiowego będące wyznacznikiem granic dopuszczalnych wniosków i stopnia prawdopodobieństwa ich przydatności w konkretnej sytuacji. Tylko w przypadku wykazania, że brak jest powiązania przyjętych wniosków z zebrany materiał dowodowy, możliwe jest skuteczne podważenie oceny dowodów dokonanej przez sąd. Nie jest wystarczająca sama polemika wyprowadzająca wnioski odmienne, lecz wymagane jest wskazanie, w czym wyraża się brak logiki lub uchybienie regułom doświadczenia życiowego w przyjęciu wniosków kwestionowanych (wyroki Sądu Najwyższego: z 27 września 2002 r., II CKN 817/00, LEX nr 56906; 20 stycznia 2005 r., I UK 137/04, LEX nr 602671; 15 lutego 2018 r., I UK 176/17, LEX nr 3373519; postanowienie Sądu Najwyższego z 16 marca 2022 r., II PSK 275/21, LEX nr 3411660). Takich uchybień, jednakże brak jest w wywiedzionej skardze kasacyjnej.

Skarżący nie zdołał wykazać, że zachodzi potrzeba rozpoznania przez Sąd Najwyższy wniesionej przez niego skargi kasacyjnej, wobec czego z mocy art. 398⁹ § 2 k.p.c. orzeczono o odmowie przyjęcia skargi do rozpoznania. O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej wnioskodawcy z urzędu w postępowaniu kasacyjnym orzeczono na podstawie § 15 ust. 2 i § 16 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa albo jednostki samorządu terytorialnego kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (Dz.U. z 2024 r., poz. 764).

[SOP]

r.g.

